

Hrozba zasahovania do volieb zo zahraničia pretrváva, štát nereaguje

**Analýza zraniteľností volebných procesov na
Slovensku voči voči zahraničnému zasahovaniu**

V rámci pravidelného seriálu o hybridných hrozbách sa v druhej kapitole zameriame na to, ako sú v SR zabezpečené volebné procesy voči hybridnému pôsobeniu zahraničných aktérov.

Zhrnutie

Po zhodnotení stavu na Slovensku musíme konštatovať, že zraniteľnosti zistené v **hlbkovej analýze hybridných hrozieb**, ktorú publikovalo Ministerstvo vnútra v roku 2023, **neboli vyriešené**. Vzhľadom na vážny dopad ovplyvňovania volebných procesov na politické smerovanie krajiny, ako aj na celú spoločnosť, **nebolo zaznamenané úsilie súčasného vedenia MV SR venovať ovplyvňovaniu volieb zo zahraničia náležitú pozornosť**. Ministerstvo vnútra ako gestor problematiky volieb na Slovensku tému hybridných hrozieb ignoruje, a teda neposiluje ani ochranu volieb pred zahraničným zasahovaním.

Nedostatky pretrvávajú aj vo volebnej legislatíve na Slovensku, ktorá v súčasnosti **nereflektuje rapidný nárast vplyvu sociálnych sietí, neumožňuje efektívnu kontrolu príjmov** na volebnú kampaň **a neumožňuje transparentnú kontrolu výdavkov** použitých na kampaň.

Počas posledných prezidentských volieb a volieb do Európskeho parlamentu v roku 2024, **bolo potenciálnym zahraničným aktérom umožnené voľne manipulovať verejnú mienku** šírením propagandy, dezinformácií, či deepfake obsahu v informačnom prostredí. MV SR, ako rezort zodpovedný za zabezpečenie volebných procesov, **nevytvorilo platformu k zabezpečeniu adekvátneho monitoringu a reakcie na spomenuté formy hybridného pôsobenia** tak, ako to bolo napríklad počas parlamentných volieb v roku 2023, po ktorých MV SR vydalo poslednú a doposiaľ jedinú verejnú analýzu k téme **“Voľby 2023 a dezinformácie”**.

Ďalším **nedostatkom je nevyužívanie potenciálu neziskových organizácií**, ktoré sa téme volieb venujú dlhodobo a disponujú cennými znalosťami. Ich aktívna spolupráca so štátnou správou by výrazne prispela k efektívnejšiemu monitorovaniu, analýze a návrhu efektívnych opatrení v tejto oblasti.

! Súčasný stav ponecháva voľby na Slovensku výrazne zraniteľné voči zasahovaniu zahraničných aktérov.

Je preto nevyhnutné, aby sa táto problematika dostala do popredia záujmu a stala sa prioritou, ktorú bude Ministerstvo vnútra SR aktívne riešiť.

A. Ako môžu byť voľby ovplyvnené?

Demokratické a transparentné voľby sú jedným zo základných pilierov právneho štátu. **Ovplyvňovanie politickej situácie v krajine prostredníctvom zneužívania volebných procesov zo strany zahraničných aktérov preto predstavuje jeden z najzávažnejších nástrojov hybridného pôsobenia.** Môže viesť k narušeniu demokratického procesu a destabilizácii politického systému, čím môžu byť ohrozené základné princípy, na ktorých stojí demokratická spoločnosť.

Medzi najčastejšie formy, ktorými môžu zahraniční aktéri ovplyvňovať voľby patrí:

- využívanie nedostatkov v legislatíve k financovaniu naklonených kandidátov a strán,
- poskytovanie priamej či nepriamej podpory pre naklonených kandidátov a strán,
- cielené informačné operácie a propaganda zahraničného aktéra šíriace najmä dezinformácie,
- rozširovanie deepfake obsahu o politikoch a osobnostiach,
- kybernetické útoky na volebnú infraštruktúru.

Cieľom zahraničných aktérov môže byť:

- nakloniť budúce politické vedenie štátu k zámerom a politike zahraničného aktéra,
- pokúsiť sa o zmenu demokratického zriadenia a euroatlantického ukotvenia SR,
- paralyzovať rozhodovacie procesy v štáte a oslabiť tak aj rozhodovacie procesy v EÚ a NATO,
- diskreditovať kandidátov s postojmi proti zahraničnému aktérovi,
- znížiť dôveru občanov vo výsledky volieb, a tým aj znížiť dôveru verejnosti v štátne inštitúcie.

B. Prípady ovplyvňovania volieb v zahraničí

Viacere štáty EÚ čelia v posledných rokoch rozličným aktivitám, ktorými sa zahraniční aktéri snažia destabilizovať politické prostredie a ovplyvniť výsledky volieb. Zasahovanie do volieb a ovplyvňovanie demokratických procesov v európskych krajinách sa stáva čoraz rozšírenejším problémom, ktorý sa potenciálne týka každej krajiny vrátane Slovenska.

Európska únia

V apríli 2024 belgický premiér oznámil vyšetrowanie ruského zasahovania do volieb do Európskeho parlamentu po tom, ako sa objavili dôkazy o ovplyvňovaní prostredníctvom viacerých médií v celej EÚ. Na tento účel boli využívané médiá šíriace ruskú propagandu a podporujúce proruských kandidátov, ktorých zvolenie by eventuálne mohlo zmeniť európsku politiku v podpore Ukrajiny. Podľa dostupných informácií z vyšetrowania boli niektorým členom europarlamentu dokonca ponúknuté peniaze za šírenie prokremelskej propagandy. Táto sieť bola rozkrytá spravodajskými službami Českej republiky. Ako hlavný koordinátor siete bola identifikovaná mediálna platforma Voice of Europe, ktorá bola na návrh Českej republiky pridaná na sankčný zoznam EÚ. Tomuto médiu poskytli rozhovory aj slovenskí politici, ako napríklad Erik Kaliňák, Martina Šimkovičová, Milan Uhrík, Ján Čarnogurský a Miroslav Radačovský.

Česká republika

Počas prezidentských volieb v roku 2023 sa v českom informačnom priestore vyskytovali dezinformačné naratívy zamerané primárne na tému bezpečnosti v súvislosti s vojnou na Ukrajine a v súvislosti s kandidátom Petrom Pavlom. Na šírenie dezinformačného obsahu očierňujúceho prezidentských kandidátov upozornila aj česká spravodajská služba, pričom ako zdroj identifikovala hlavne Rusko a Čínu. Petrovi Pavlovi boli mnohokrát pripisované klamlivé výroky o opätovnom zavedení povinnej vojenskej služby. Na telegramovom kanáli ruského propagandistického média Sputnik sa objavilo aj zmanipulované video, v ktorom Pavel povolával českých vojakov na vyslanie na Ukrajinu. Šírla sa aj informácia o jeho úmrtí, ktorej pôvod Polícia ČR vystopovala v Rusku.

Francúzsko

Francúzsko je dlhodobo terčom zahraničného zasahovania do volieb. Už počas prezidentských volieb v roku 2017 bola kampaň prezidenta Macrona poznačená zahraničnými kybernetickými aktivitami, napríklad phishingovou kampaňou a zverejnením emailov, ktoré boli neskôr priradené skupine Fancy Bear napojenej na ruskú vojenskej spravodajskú službu GRU. Známu sa taktiež stala kauza financovania strany Národný front Marine Le Pen prostredníctvom pôžičky, ktorú poskytla banka s väzbami na Kremľ. Pred voľbami do europarlamentu v roku 2024 francúzska vláda odhalila informačnú kampaň zameranú na diskreditáciu politického kandidáta, ktorý zaujal kritické postoje voči Pekingu. V neposlednom rade výskum Insikt Group identifikoval vplyvové operácie spojené s Ruskom, ktoré šíрили proruské naratívy napodobňovaním legitímnych mediálnych webov a manipulovali obsah generatívnou umelou inteligenciou.

Litva

V roku 2024 Bielorusko koordinovalo vplyvovú operáciu počas litovských prezidentských volieb s cieľom manipulovať verejnú mienku a diskreditovať niektorých prezidentských kandidátov. Pre svoj zámer vytvorilo falošnú mediálnu osobnosť, ktorá sa vydávala za novinárku portálu Meduza. Následne boli nahraté rozhovory s niektorými z kandidátov, ktoré potom boli účelovo zostrihané tak, aby ich obsah sedel s prokremeľskými naratívmi. Tento zmanipulovaný obsah bol publikovaný tesne pred voľbami tak, aby bola znemožnená včasná reakcia zo strany inštitúcií a jednotlivých kandidátov.

C. Aký je stav na Slovensku?

Obyvatelia Slovenska sú podľa prieskumov realizovaných v EÚ najviac náchylní veriť na falošné správy a zároveň sme jedna z krajín v únii kde bol nameraný výrazný proruský sentiment, ako aj výrazný podiel občanov stotožňujúcich sa s prípadným autoritatívnym režimom. To s vysokou pravdepodobnosťou neuniká pozornosti rôznych štátnych aktérov, ktorí majú zámer ovplyvňovať volebné procesy tak, aby výsledky volieb boli čo najviac v ich prospech.

Na Slovensku bolo v posledných rokoch zaznamenaných v súvislosti s voľbami niekoľko indikátorov ovplyvňovania volieb. Zaznamenané bolo najmä:

Zneužívanie nízkej transparentnosti financovania politických kampaní

Financovanie politických kampaní sa stalo kľúčovou témou v súvislosti s ovplyvňovaním volieb. Organizácie ako Transparency International Slovensko upozornili na netransparentné praktiky financovania niektorých politických strán, pričom existovali podozrenia, že časť týchto prostriedkov mohla pochádzať zo zahraničia. Netransparentné financovanie predstavuje vážne riziko pre integritu volebných procesov, pretože umožňuje zahraničným aktérom získať vplyv na výsledky volieb.

Kybernetické útoky na volebnú infraštruktúru a deepfake obsah

V roku 2023 sa objavili správy o pokusoch zasiahnuť do samotného volebného procesu, vrátane kybernetických útokov. Tieto snahy často pochádzali od skupín, ktoré využívali pokročilé technológie na narušenie volebných systémov alebo manipuláciu verejnej mienky prostredníctvom útokov na médiá a sociálne siete. Hoci neboli zistené jednoznačné dôkazy o tom, že tieto zásahy priamo ovplyvnili výsledky volieb, samotná hrozba týchto útokov vyvoláva vážne obavy o integritu volebného procesu. Počas parlamentných volieb v roku 2023 bolo niekoľkokrát zaznamenané šírenie manipulatívneho obsahu, tzv. deepfake. Najväčší dopad malo deepfake rozhovoru predsedu politickej strany so známou novinárkou, kde sa údajne dohadujú na tom, ako budú zmanipulované voľby v prospech jednej politickej strany.

Stav na Slovensku - pokračovanie

Informačné operácie a propaganda

Jedným z hlavných spôsobov ovplyvňovania volieb na Slovensku je proruská propaganda, ktorá sa intenzívne šíri cez sociálne médiá a alternatívne spravodajské portály. Táto propaganda často obsahuje polopravdy, alebo nepravdivé informácie o Ukrajine, NATO a Európskej únii s cieľom polarizovať spoločnosť a zvýšiť podporu pre politické strany s proruskou orientáciou. Niektoré politické strany využili túto situáciu pre svoj politický prospech aj prostredníctvom rétoriky zameranej proti Ukrajine, EÚ a NATO, a tým svojou rétorikou podporili zahraničného aktéra. Dôležitú úlohu zohrávali dezinformačné naratívy útočiace na LGBTQ+ komunitu a ďalšie menšiny, čo mohlo prispieť nielen k ďalšiemu rozdeleniu spoločnosti, ale pravdepodobne tiež aj k ovplyvneniu výsledkov volieb. Významným incidentom bolo vyhlásenie riaditeľa Služby vonkajšej rozvedky Ruskej federácie (SVR) v čase predvolebného moratória na Slovensku, ktorý uviedol, že Spojené štáty v čase pred parlamentnými voľbami zintenzívnili svoje zasahovanie do vnútorných záležitostí na Slovensku. Cieľom tohto vyjadrenia bolo spochybniť ukotvenie Slovenska v euroatlantických štruktúrach.

Vyhodnotenie odstránenia zraniteľnosti identifikovaných vo volebnej legislatíve je uvedené v ďalšej časti.

D. Ako štát realizoval opatrenia, ktoré si sám určil?

Nasledovný zoznam uvádza opatrenia z verejnej verzie analýzy zraniteľností a ich vyhodnotenie, založené výhradne na informáciách dostupných z otvorených zdrojov.

Opatrenie: Prijat' detailnejšiu právnu úpravu financovania politických strán, hnutí a volebnej kampane s cieľom zvýšiť transparentnosť financovania volieb.

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

Súčasná legislatíva nepriamo umožňuje financovanie politických strán a volebných kampaní zahraničnými aktérmi prostredníctvom poskytovania pôžičiek. Dôvodom je to, že absentuje povinnosť preveriť subjekt stojaci za darcom, ktorý poskytol strane alebo kandidátovi prostriedky určené na financovanie volebnej kampane.

Absentuje zákonné vymedzenie tzv. konečného užívateľa výhod a povinnosť subjektu vedúceho volebnú kampaň tohto konečného užívateľa výhod vo vzťahu k svojmu darcovi identifikovať. Problémom je aj možnosť obchádzania limitov nákladov na volebné kampane, napríklad prostredníctvom samostatných kampaní kandidátov uvedených na kandidátnej listine politickej strany alebo rozdelením medzi viaceré spoločnosti, ktoré sú navzájom prepojené.

Opatrenie: Doplniť právnu úpravu referendumovej volebnej kampane.

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

V zákone o volebnej kampani z roku 2014 absentuje regulácia kampane pred všetkými druhmi referenda (celoštátnym referendom, ľudovým hlasovaním o odvolaní prezidenta SR, pred miestnym referendom a referendom na území samosprávneho kraja). To vytvára priestor pre nekontrolované vedenie a financovanie týchto kampaní, keďže absentujú pravidlá týkajúce sa referendumových kampaní. To sa týka najmä absencie vymedzenia pojmu kampane, určenie subjektov oprávnených viesť kampaň, stanovenie limitu nákladov na financovanie kampane a zabezpečenie transparentnosti financovania. Demokratické referendum teda môže byť značne zraniteľné pred zneužitím hybridnými aktérmi.

Opatrenie: Zaviest' právnu úpravu online volebnej kampane. Presnejšie vymedziť, čo sa považuje za volebnú kampaň vedenú na internete (napr. nielen sponzorované príspevky).

Vyhodnotenie: NEREALIZOVANÉ

Legislatíva na Slovensku stále ani v roku 2024 nereflektuje vedenie volebných kampaní v online priestore, hoci medzinárodné inštitúcie reguláciu online kampaní považujú za osvedčenú prax. Zákon o volebnej kampani v súčasnosti nevymedzuje, čo sa považuje za volebnú kampaň vedenú na internete. Úprava tejto problematiky je založená len na uzneseniach Štátnej komisie pre voľby. Uznesenia sa týkajú len sponzorovaných príspevkov, pričom ostatné príspevky, ktoré môžu byť súčasťou volebnej kampane, nie sú pokryté žiadnou úpravou. Podobne nedostatočne je upravená oblasť volebného moratória, ktoré neplatí pre vysielateľov prostredníctvom internetu.

E. Ako dosiahnuť pozitívnu zmenu?

Slovensko čelí významným výzvam v oblasti ochrany volebných procesov pred zahraničným zasahovaním. Aby sa udržala integrita demokracie, **bude nevyhnutné zvýšiť povedomie verejnosti o nebezpečenstvách spojených s dezinformáciami a manipuláciou verejnej mienky za účelom ovplyvnenia výsledkov volieb**. Rovnako dôležité je aj **presadzovanie transparentnosti politických kampaní**, čo je kľúčové pre celkové posilnenie dôvery občanov v demokraciu.

Aj keď momentálne nie sú voľby akútna téma, **riešenie problematiky zahraničného zasahovania do volieb nie je možné prakticky realizovať v krátkej dobe pred voľbami**. Preto je potrebné začať riešiť túto problematiku na voľby čím skôr. Štátnej správe dôrazne odporúčame:

- **zamerat' sa na ovplyvňovanie volieb zo zahraničia ako na reálnu hrozbu**, ktorá vyžaduje **nadstranícke riešenia**, s cieľom podporiť dôveru občanov v transparentnosť a nezávislosť volieb,
- **posúdiť a rozpracovať opatrenia navrhované v hĺbkovej analýze do reálnych návrhov** za účasti odbornej verejnosti, za účelom participatívneho prístupu k riešeniu problematiky a podpore transparentnosti volebných procesov,
- **zriadiť medzirezortnú pracovnú skupinu zameranú na dlhodobý monitoring a vyhodnocovanie naratívov súvisiacich s dôveryhodnosťou volebných procesov** - zriadenie takejto skupiny vychádza z príkladov dobrej praxe zo zahraničia,
- prostredníctvom účtov na sociálnych sieťach štátnej komisie pre voľby **zabezpečiť proaktívnu a včasnú komunikáciu počas volieb**. Jej cieľom by bolo potlačiť naratívy spochybňujúce dôveryhodnosť volieb,
- **iniciovat' zmeny vedúce k posilneniu nezávislosti a akcieschopnosti štátnej volebnej komisie a jej oddelenie od ministerstva vnútra SR**,
- **zapojiť do budovania odolnosti občiansku spoločnosť a akademický sektor**.